

www.sadnowoczesny.pl

sad

NOWOCZESNY

1
2020

Cena 12 zł
(w tym VAT 8%)
Indeks 37-6000 Rok XLVIII

CIĘCIE ZIMOWE

Siedmiomiesięczne
w praktyce

Zasady cięcia
według Mathy

Przegląd sekatorów
i platform

Polskie jabłonie
w ekologii

Uprawa winorośli

Odmiany na wino gronowe (cz. I)

Polska nie posiada własnego krajowego rejestru odmian winorośli z przeznaczeniem na wino gronowe.

Do sadzenia dopuszcza się odmiany klasyfikowane jako winiarskie w dowolnym kraju Unii Europejskiej, który taki rejestr posiada, lub pochodzące z listy Międzynarodowej Organizacji Winorośli i Wina.

Poniżej przedstawiono odmiany mieszańców międzygatunkowych i międzywewnątrzgatunkowych, które spełniają te wymogi.

Cabernet Cantor

wybranych odmian, określanych jako winiarskie. Polska ze względu na niewielką produkcję wina gronowego nie posiada własnego, krajowego rejestru odmian, a do sadzenia dopuszcza się odmiany klasyfikowane jako winiarskie w dowolnym kraju Unii Europejskiej, który taki rejestr posiada lub pochodzące z listy OIV (International Organisation of Vine and Wine – Międzynarodowa Organizacja Winorośli i Wina). Wymogi te spełniają odmiany przedstawione w tym artykule.

Przy sadzeniu odmian winiarskich bierze się pod uwagę następujące cechy: podatność krzewów na choroby grzybowe (preferowane są genotypy o małej podatności na tę grupę organizmów szkodliwych), mrozoodporność, plenność, przebieg faz fenologicznych na czele z porą dojrzewania owoców, a także bardzo ważne cechy, jak podatność i jakość przetwórcza winogron oraz wartość rynkowa wina.

Winorośl cechuje duże zróżnicowanie genetyczne. Jest ona dzielona na dwie podstawowe grupy: winorośl właściwą (*Vitis vinifera*) oraz mieszańce (hybrydy) międzygatunkowe, które powstały przez krzyżowanie różnych gatunków winorośli. W światowej produkcji i obrocie, dominuje wino z owoców winorośli właściwej o wysokiej jakości. W naszych warunkach winiarze chętniej sadzą mieszańce winorośli dobrze sprawdzające się w relatywnie chłodnym i wilgotnym klimacie. Podział na mieszańce i winorośl właściwą nie jest już tak łatwy i jednoznaczny jak kilkadziesiąt lat temu. Część odmian o złożonym pochodzeniu, wyhodowanych w Niemczech (m.in. Rondo, Regent, Solaris) powstała w wyniku krzyżowania mieszańców międzygatunkowych z odmianami *V. vinifera* i jest określana jako mieszańce międzywewnątrzgatunkowe. Niektórzy ampelografowie (znawcy winorośli), zaliczają tę kategorię mieszańców do winorośli właściwej.

Dr hab. Jerzy Lisek, prof. IO

Instytut Ogrodnictwa w Skierniewicach

Liczba i powierzchnia winnic oraz produkcja wina gronowego w Polsce systematycznie rosną. Sumaryczna powierzchnia winnic szacowana jest na około 1 tys. ha. Areal winnic towarowych zarejestrowanych w Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa i prowadzących oficjalną sprzedaż wina wynosi blisko 500 ha. Obecny rozwój winiarstwa wynika z kilku powodów, takich jak: upowszechnianie się mody

na wino; poszukiwanie nowych źródeł dochodu przez inwestorów i rolników; stopniowa liberalizacja przepisów umożliwiających wyrób wina gronowego w gospodarstwach rolnych oraz korzystne zmiany klimatyczne na przestrzeni ostatnich kilku dekad.

Właściwy dobór odmian

Plonowanie winnicy i jakość wina, a tym samym ekonomiczna opłacalność uprawy zależą w dużym stopniu od prawidłowego wyboru odmian. Wino gronowe z własnych upraw wprowadzane do obrotu rynkowego może być zgodnie z przepisami wyrabiane wyłącznie z winogron

Cabernet Cortis

Polscy winiarze mogą nabyć w szkółkach i u dystrybutorów sadzonek dziesiątki różnych odmian winiarskich. W tekście przedstawiono podstawowe informacje o najbardziej popularnych, wartościowych oraz perspektywicznych odmianach. Przy wyborze odmiany należy wziąć pod uwagę warunki przyrodnicze winnicy, kompetencje (doświadczenie) właściciela, wyposażenie bazy przetwórczej oraz profil działalności winnicy i docelowy segment rynku np. enoturystyka, popularne wina stołowe oraz wina wysokiej jakości. W relatywnie chłodnym klimacie Polski w uprawie powinny wyrażnie dominować odmiany przeznaczone do wyrobu win białych. Winogrona zbierane w naszych warunkach cechuje relatywnie niska zawartość ekstraktu i wysoka kwasowość, co sprawia, że są one dobrym surowcem na wina białe i różowe oraz musujące. Wino białe jest wyrabiane nie tylko z owoców o skórcie zielonożółtej, różowej i czerwonej, lecz także z owoców o skórcie granatowoczarnej i bezbarwnym soku, gdy fermentacja moszczu odbywa się bez

udziału skórek. Wina różowe, według klasycznej technologii, wyrabiane są z owoców o granatowoczarnej lub granatowofioletowej skórcie, z moszczu, który miał kontakt ze skórkami przez kilkanaście lub kilkadziesiąt godzin. Aromat jest ważną cechą wina związaną z odmianą, a więc uwarunkowaną genetycznie. Zapach modyfikują: termin zbioru owoców, terroir (gleba i klimat) oraz proces winifikacji, w tym rasa drożdży użytych do fermentacji.

Mieszance międzygatunkowe

Przydatne są do mniej dogodnych lokalizacji, np. teren równinny, rejony z mroźnymi zimami, i dla początkujących, mniej doświadczonych winiarzy. W dobrych winnicach mogą zajmować gorsze stanowiska i dostarczać surowca na wina stołowe lub do kupazowania z bardziej wartościowymi odmianami.

Do popularnych odmian z tej grupy należą mieszance francusko-amerykańskie: **Aurora (Aurore)**, **Seyval**, **Marechal Foch** i **Leon Millot**, powstałe przez krzyżowanie *V. vinifera*,

Calandro

Felicia

Helios

Hibernal

Muscaris

V. rupestris, *V. riparia* i *V. linckumii*. Ich krzewy plonują relatywnie niezawodnie, są wystarczająco odporne na mróz i choroby grzybowe oraz dają wino poprawnej jakości, a najlepiej oceniany pod tym względem jest Seyval. Owoce odmiany Aurora są podatne na pęknięcie i gnienie podczas deszczowej pogody w okresie dojrzewania. W owocach i winie mieszańców francusko-amerykańskich doszukać się można zróżnicowanych aromatów: melona i ziół (Syeval), czereśni (Marchal Foch), borówek i porzeczek (Leon Millot). Spośród mieszańców międzygatunkowych wyhodowanych na Węgrzech najbardziej godna polecenia jest **Bianca**. Krzewy tej odmiany są wrażliwe na nekrozę korową powodującą zamieranie pędów, a jej owoce cechuje relatywnie wysoka zawartość kwasów organicznych. Węgierski mieszaniec – **Medina** wymaga dobrych, ciepłych stanowisk, plonuje nieregularnie, ale jego owoce są przydatne do wyrobu dobrych, różowych win z delikatnym muskatołowo-owocowym aromatem. W winnicach spotykane są także amerykańskie mieszańce **Swenson Red** i **Frontenac**, ukraińskie – **Muskat Odesskij** (z mocnym

aromatem muszkatu), **Gołubok** (**loubok**), o zabarwionym na czerno soku z aromatem porzeczek i czeski **Sevar**.

Mieszańce międzywewnątrzgatunkowe

Jest to grupa odmian najczęściej dziedziczonych w polskich winnicach. Do powszechnionych należą niemieckie odmiany – **Regent**, **Solaris**, **Ron**, **Johanniter**, **Hibernal**, **Sibera**, **Cal**, **net Cortis**, **Merzling**, **Phoenix**. Wśród mniej rozpowszechnionych odmian niemieckich za perspektywiczne należy uznać Cabernet Cantor i Souvignier Gris. Na uwagę zasługują też pochodzące z tego kraju: **Felicia**, **Muscaris**, **Reberger**, **Helios**, **Prior**, **Orion**, **A**, **gro**, **Monarch**, **Villaris**, **Baron**, **Cal**, **dro** i **Bolero** oraz austriacka odmiana **Roesler** (ciemno zabarwiony soku). Wymienione mieszańce międzywewnątrzgatunkowe są zróżnicowane pod względem plenności, odporności na mróz i choroby grzybowe oraz aromatu owoców. Winogrona odmian **Felicia**, **Muscaris** i **Phoenix** posiadają złożony aromat łączący muszkata i owocowe. Aromat owocowy w winogronach lub winie jest zróżnicowany

Fot. J. Lisiek (x10)

Regent

począwszy od owoców tropikalnych (Hibernal), porzeczek (Cabernet Cortis, Roesler), malin (Rondo) lub inne, niekiedy bardzo złożone, w zależności od roku i warunków uprawy (Reberger, Regent, Baron, Cabernet Cantor, Calandro, Prior). W winogronach i winie odmiany Helios dominują aromaty kwiatowe.

Krzewy odmiany Solaris wcześniej wchodziły w obfite plonowanie. Owoce dojrzewają od drugiej połowy sierpnia, co sprawia, że można ją uprawiać w lokalizacjach o chłodniejszym klimacie (rejony podgórskie, pas nadmorski). Jagody odmiany Solaris są podatne na rozwój szarej pleśni. Podczas słonecznej i suchej pogody w czasie dojrzewania jest to nawet pożądane, gdyż owoce pokrywają się powierzchownie szarą pleśnią, czyli ulegają tzw. botrytyzacji i w sprzyjające lata służą do wyrobu win naturalnie słodkich. W lata deszczowe i chłodne podlegają jednak gniciu i wskazany jest odpowiednio wczesny zbiór owoców.

Krzewy popularnej odmiany Rondo są bardzo plenne, co powoduje, że w niektóre lata wskazane jest przerzedzanie gron; wrażliwe na mrozy występujące pod koniec zimy (luty–marzec) i na przymrozki wiosenne; wymagają

pracochłonnego cięcia letniego (silny wzrost pasierbów), a w niektóre lata chemicznej ochrony przeciwko mączniakowi prawdziwemu i szarej pleśni. Winogrona odmiany Rondo są coraz częściej przeznaczane na wino różowe.

Zestaw odmian sadzonych w winnicach będzie się zmieniał w zależności od rozwoju krajowego rynku wina, ale wybierając odmiany, nie należy lekceważyć ryzyka klimatycznego (mróz i intensywne opady). Przy rosnącej konkurencji winiarze będą sięgać po nowe i dobrze oceniane przez konsumentów odmiany, nawet jeśli będą one bardziej zawodne w uprawie (Reberger, Calandro, Baron) niż dotychczas rozpowszechnione. Dotyczy to przede wszystkim win czerwonych, przy produkcji których trudno uzyskać dobrą jakość w naszych warunkach.

Krzewy plennych mieszańców, takich jak Aurora, Seyval, Regent, Solaris, dostarczają również doskonałego surowca do wyrobu soku. Szkoda, że takie wykorzystanie winogron nie zdobyło sobie jeszcze w Polsce popularności. Na świecie względny udział winogron przeznaczonych na sok szybko rośnie kosztem wina.

Roesler

Solaris

Cechy użytkowe wybranych odmian winiarskich – mieszańce międzygatunkowe i międzywewnątrzgatunkowe

Odmiana i kolor skórki jagód	Termin dojrzałości zbiorczej	Plenność	Podatność na choroby grzybowe			Mrozoodporność pąków zimujących
			mączniak rzekomy	mączniak prawdziwy	szara pleśń	
Allegro (N)	II poł. IX	śr./duża	mała/śr.	mała	mała	średnia
Aurora (B)	poł. IX	duża	mała	mała	średnia	duża
Baron (N)	pocz. X	mała/śr.	mała	mała/śr.	mała/śr.	średnia/duża
Bianca (B)	pocz. X	duża	mała	średnia	średnia	średnia
Bolero (B)	k. IX/ p. X	duża	mała	mała	mała	średnia
Cabernet Cantor (N)	pocz. X	średnia	mała	mała	mała	średnia
Cabernet Cortis (N)	kon. IX	duża	mała	mała	mała	średnia
Calandro (N)	pocz. X	średnia	średnia	mała	średnia	mała/średnia
Felicia (B)	poł. IX	duża	mała	mała	mała/śr.	mała/średnia
Frontenac (N)	k. IX/ p. X	śr./duża	mała	mała/śr.	mała	duża
Gofubok (N)	kon. IX	średnia	mała/śr.	śr./duża	mała/śr.	średnia
Helios (B)	pocz. X	duża	mała	mała	mała	średnia/duża
Hibernal (B)	pocz. X	śr./duża	mała/śr.	mała/śr.	średnia	średnia/duża
Johanniter (B)	pocz. X	śr./duża	mała	mała	mała/śr.	średnia/duża
Marechal Foch (N)	poł. IX	średnia	mała	mała/śr.	mała	duża
Medina (N)	pocz. X	mała/śr.	mała	mała	mała	mała/średnia
Merzling (B)	kon. IX	duża	mała	mała	średnia	duża
Monarch (N)	pocz. X	śr./duża	mała	mała/śr.	mała/śr.	mała/średnia
Muscaris (B)	II. poł. IX	średnia	mała	mała/śr.	mała/śr.	mała/śr.
Muskat Odesskij (B)	poł. IX	śr./duża	mała	mała	mała	średnia
Leon Millot (N)	k. IX/ p. X	średnia	mała	mała	mała	duża
Orion (B)	pocz. X	śr./duża	mała	średnia	mała	mała/średnia
Phoenix (B)	II. poł. IX	średnia	mała	średnia	średnia	mała/średnia
Prior (N)	pocz. X	śr./duża	mała	mała	mała	średnia
Reberger (N)	II. poł. IX	śr./duża	średnia	mała/śr.	śr./duża	mała/średnia
Regent (N)	II poł. IX	duża	mała	mała/śr.	mała	średnia
Roesler (N)	pocz. X	śr./duża	mała/śr.	mała/śr.	mała	średnia
Rondo (N)	poł. IX	duża	mała	średnia	średnia	średnia
Seyval (B)	pocz. X	duża	mała	mała/śr.	śr./duża	duża
Sevar (N)	II poł. IX	średnia	mała	mała	mała/śr.	średnia
Sibera (B)	pocz. X	śr./duża	mała	średnia	mała	duża
Solaris (B)	I poł. IX	duża	mała	mała	średnia	średnia
Souvignier Gris (R)	pocz. X	duża	mała/śr.	mała	mała	średnia
Swenson Red (R)	pocz. X	śr./duża	mała/śr.	mała	mała	duża
Villaris (B)	kon. IX	średnia	mała	mała	śr./duża	średnia

Objaśnia do tabeli: Kolor skórki jagód: B (blanc) – zielonożółta; R (rose) – różowa lub czerwona; N (noir) – granatowoczararna. Plenność: 1 – mała – plon poniżej 6 t/ha; średnia – 6–8 t/ha; duża – powyżej 8 t/ha. Mrozoodporność: 1 – mała – do -20°C; 2 – średnia – od -20°C do -25°C; 3 – duża – poniżej -25°C.

Praca została wykonana w ramach programu wieloletniego IHAR-IO (2015-2020), zadanie 1.3 „Gromadzenie, zachowanie w kolekcjach ex situ, kriokonserwacja oraz charakterystyka, ocena, dokumentacja i udostępnianie zasobów genowych i informacji w zakresie roślin warzywnych, sadowniczych, ozdobnych i miododajnych oraz spokrewnionych dzikich gatunków”, finansowanego przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi.